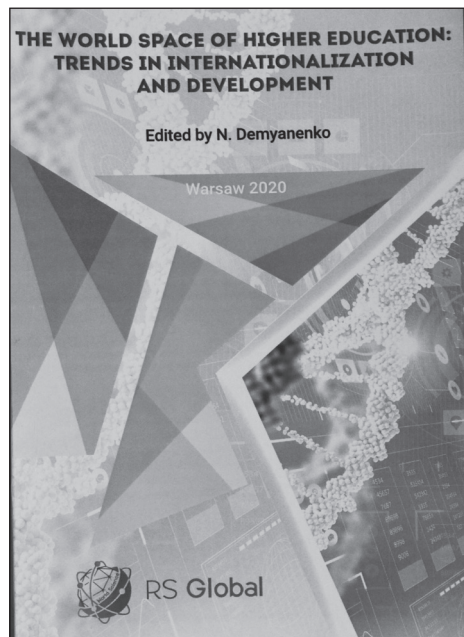

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ – СВІТОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

У польському видавництві «Глобаль» (м. Варшава) побачила світ колективна монографія «Світовий простір вищої освіти: тенденції інтернаціоналізації і розвитку», серед авторів якої – науковці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Житомирського державного університету імені Івана

Франка, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, Рівненського державного гуманітарного університету та Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

Зокрема, перший розділ монографії «Науково-теоретичні засади інтернаціоналізації національних систем вищої освіти» підготували доктор педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки і психології вищої школи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, професор Наталія Дем'яненко і наш науковець, доктор педагогічних наук, проректор з наукової роботи академії, професор Валентина Бенера.

Над розділом «Сучасні моделі університетської освіти» працювали кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка, доцент Світлана Коляденко та її колега, доцент цієї ж кафедри, доктор педагогічних наук Світлана Ситняківська.

Третій розділ «Автономія університету і академічні свободи» належить перу професора Наталії Дем'яненко. «Єдність освіти і науки в діяльності закладу вищої освіти» склала зміст четвертого розділу монографії, матеріал якого підготували кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології вищої школи НПУ імені М.П. Драгоманова Ірина Кравченко, кандидат педагогічних наук, доцент Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка Валентина Ломакович і кандидат педагогічних наук, проректор з виховної роботи нашої академії, доцент Микола Сиротюк.

Авторами заключного, п'ятого розділу «Інноваційні дидактичні технології в освітньому середовищі університету» стали кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології вищої школи НПУ імені М.П. Драгоманова Вікторія Смікал, кандидат педагогічних наук, доцент Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука Валентина Борова і кандидат педагогічних наук, доцент Рівненського державного гуманітарного університету Наталія Маліновська.

Публікація колективної монографії провідних науковців вітчизняних вищих закладів освіти педагогічного профілю «Світовий простір вищої освіти:

тенденції інтернаціоналізації і розвитку» у зарубіжному видавництві наукової літератури засвідчила про визнання вагомості результатів науково-творчих пошуків наших аналітиків і продемонструвала ефективність науково-дослідницької співпраці представників педагогічної науки, які працюють на різних рівнях і напрямках підготовки фахівців для оновлюваної системи національної освіти.

Автори першого розділу «Науково-теоретичні засади інтернаціоналізації національних систем вищої освіти» спрямували свої аналітичні зусилля у двох напрямках: досліджували процеси інтернаціоналізації освітньо-наукового простору педагогічного університету та концептуальні засади теорії і практики самостійної роботи студентів в історії вищої школи України.

Напрямок «Інтернаціоналізація освітньо-наукового простору педагогічного університету», який розробляла доктор педагогічних наук, професор Наталія Дем'яненко, містить аналіз основних векторів оновлення діяльності педагогічного університету в контексті процесів інтернаціоналізації освіти. Передбачається, що соціально-освітньою місією такого закладу вищої освіти має стати його генерувальна роль у розвитку педагогічної свідомості суспільства, теоретичне, науково-методичне, кадрове, інноваційно-консалтингове і моніторингове забезпечення системи якісної педагогічної освіти. До інноваційних функцій віднесено: розроблення теоретичних і методичних основ якісної освіти на основі фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі наук про освіту; забезпечення єдності універсального, загальнонаціонального і регіонального компонентів освітніх технологій; підготовку педагогічних кадрів на основі взаємодії із замовниками та орієнтації на затребувані професійні компетентності педагогів для різних профілів і рівнів педагогічної діяльності; створення і неперервне вдосконалення моделей управління якістю освіти; розроблення і трансляцію через ресурсні центри зразків і технологій ефективної педагогічної діяльності; забезпечення неперервності процесу професійної соціалізації та вдосконалення педагогічних, управлінських, науково-методичних і науково-дослідницьких кадрів.

На прикладі реалізації магістерських освітньо-професійних програм в НПУ імені М.П. Драгоманова доведено, що проектування відкритого інноваційного освітнього середовища педагогічного університету передбачає переважальну орієнтацію на компетентнісний, діяльнісний і відносницький підходи; контекстність освітнього процесу, його практичну спрямованість; організацію квазіпрофесійної діяльності; міждисциплінарну інтеграцію; надання можливостей для саморозвитку і самореалізації особистості студента. Звідси й переваги змішаного, асинхронного навчання, надання ваги одній із провідних освітніх технологій — тьюторству, що передбачає студентоцентрованість освітнього процесу, суб'єкт-суб'єктність відносин викладач — студент, академічний супровід педагогом індивідуальної освітньої траєкторії студента. Відбувається переорієнтація на відкритість освітнього процесу педагогічного університету через нарощування міжнародної взаємодії та спрямування на розроблення програм присудження спільних ступенів, інтегровану участь у проєктах світових організацій і об'єднань, освітніх та наукових обмінних, спільні наукові дослідження з проблем розвитку єдиного світового простору педагогічної освіти.

Другий тематичний напрямок «Концептуальні засади теорії і практики самостійної роботи студентів в історії вищої школи України» висвітлювала доктор педагогічних наук, професор Валентина Бенера, яка представила інтегровану

авторську концепцію наскрізної організації самостійної роботи студентів, обґрунтовану в єдності концептуального, проєктувального, діагностувального, ціннісно-мотиваційного, організаційного, змістового, технологічного, моніторингового, системоутворювального структурних компонентів. Згадана концепція виступає відображенням логіки цілісного освітнього процесу підготовки фахівців на засадах самостійності у професійній спрямованості й студентоцентрованого характеру освітнього процесу сучасного закладу вищої освіти. На основі зазначеного, концептуальними засадами для дослідження розвитку теорії і практики самостійної роботи студентів вищої школи досліджуваного періоду визначено взаємозв'язок принципів компенсаторності, праксеологічності, багаторівневості, діалогічності, прогностичності, особистісного цілепокладання, самоорганізувальної творчості майбутніх професіоналів тощо.

Актуалізація виявленого історичного досвіду організації самостійної роботи студентів в освітньому процесі закладів вищої освіти другої половини XIX — початку XXI ст. дозволила спроектувати інтегровану (в єдності традиційних та інноваційних підходів) технологію наскрізної самостійної роботи студентів у сучасному закладі вищої освіти, що передбачає реалізацію тьюторських, модульних, персоналізованих, бригадно-індивідуальних, сучасних інформаційних технологій навчання.

Розроблено базові теоретичні положення інтегрованої авторської концепції самостійної роботи студентів у єдності педагогічної інноватики та історично апробованого досвіду з акцентацією на суб'єкт-суб'єктних відносинах викладач-студент (співробітництво, співтворчість), студентоцентрованості самостійної роботи та організаційно-консультативній ролі викладача.

Базові теоретичні положення авторської інтегрованої концепції самостійної роботи студентів є актуальними в сучасному освітньому вимірі вищої школи. Серед них названо персоніфіковані ретроїдеї теоретичного обґрунтування самостійної роботи (розвитку самостійної роботи студентів у межах авторських наукових шкіл, саморозвитку особистості, свободи вибору навчальної діяльності, здатності самостійно мислити і діяти, самостійного дослідження, єдності освітнього і наукового процесу вищої школи, самореалізації та самоактуалізації особистості, внутрішньої мотивації до саморозвитку і самовдосконалення, антропологічного підходу і людиноцентризму. Також виокремлено базисні теорії розвитку самостійної роботи студентів в освітньому процесі сучасного закладу вищої освіти: теорія розвивального навчання; теорія поетапного формування розумових дій; теорія проблемного, евристичного навчання; теорія знаково-контекстного навчання; концепція учіння як спільної продуктивної діяльності; концепція концентрованого навчання; положення про пізнавально-інтелектуальну компетентність та персональний пізнавальний стиль діяльності. Конкретно визначено дидактико-технологічні підходи (технологія проблемного навчання, особистісно-орієнтована, кредитно-модульна, модульно-рейтингова, індивідуально-кооперативна технології навчання; діалогові технології, технологія психолого-педагогічної взаємодії. Висвітлено ретродосвід (форми, методи) реалізації концепції (порівняльний метод, свобода вибору форм самостійної роботи, комплексний метод, співробітництво на семінарах підвищеного типу, співтворчість студентів, метод взаємного навчання). Доведено можливість творчого застосування інтегрованої авторської концепції самостійної роботи студентів у практиці їх професійної підготовки.

Авторами розділу «Сучасні моделі університетської освіти», кандидатом

педагогічних наук, доцентом Світлавою Коляденко, і доктором педагогічних наук, доцентом Світлавою Ситняківською зазначено, що сучасні динамічні зміни, які відбуваються в соціально-політичній, соціально-економічній, інформаційно-технологічній, соціально-педагогічній та інших сферах підвищують значення підготовки соціальних працівників, здатних виконувати професійні обов'язки в нових умовах, що, в свою чергу, активізує пошук нових форм і методів, освітніх моделей і технологій їх навчання, актуалізує їх знання фахової іноземної мови.

Науковцями охарактеризовано структурно-функціональні особливості моделі професійної підготовки студентів спеціальності «Соціальна робота» другого (магістерського) рівня вищої освіти, створеної й апробованої в контексті загальної структурно-логічної схеми підготовки фахівців соціальної сфери кафедрою соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка. Її впровадження в освітній процес дало можливість підвищити відповідність результатів соціальної взаємодії потребам усіх цільових груп, на які працює соціальна сфера, адже з її допомогою у студентів були сформовані як лінгвістичні комунікативні, так і професійні компетентності, зросла особистісна мотивація до навчання, підвищилися результати пізнавальної діяльності, зміцнився зв'язок змісту професійного навчання у закладі вищої освіти з потребами сучасного ринку праці у білінгвальних фахівцях.

Автор розділу «Автономія університету і академічні свободи», доктор педагогічних наук, професор Наталія Дем'яненко розкриває українські історичні практики автономії університету як умови інтернаціоналізації вищої освіти, а також аналізує виклики сьогодення у впровадженні принципу автономії в управлінні університетською освітою. У цьому розділі проаналізовано розвиток автономії в управлінні університетом від періоду його становлення у Центральній і Східній Україні (1804 р.) до сьогодення, розкрито законодавче утвердження і трансформації університетської автономії в загальних університетських статутах 1804, 1835, 1863 і 1884 років, охарактеризовано процеси відродження університетської автономії вищої школи в період національно-визвольних змагань українського народу (1917—1920 рр.) та її нівелювання за радянських трансформаційних змін в Україні (1920—1990 рр.).

Окремо зазначено, що історія і сьогодення доводять залежність ролі університету в суспільно-політичному житті, передусім від рівня його автономності та академічного клімату. Автономія необхідна університету для реалізації інтересів соціального оточення і власних внутрішніх цілей. Сучасна Україна знаходиться в ситуації подолання наслідків централізованого управління вищою освітою і розвитку напрямів академічного життя, здатних забезпечити лібералізацію вищої школи. Закон України «Про вищу освіту» закріплює автономію університету — академічну, організаційну, фінансову. Університет має набути самоцінності, статусу установи, що надає послуги багатьом соціальним інститутам. Тому необхідним є узгодження пріоритетів державної політики у сфері освіти, інтересів суспільства, мети й завдань самого університету. За цих умов він зможе виступати рівноправним партнером у відносинах з державою, громадянським суспільством, ринком праці й особистістю. Звідси важливим є визначення парадигмальних напрямів, котрі задають диференціацію і породжують різноманітність моделювання університету. Автономія залишається основою університетського життя, однак потребує перевизначення з урахуванням інтеграції з економікою, ринком праці, інтернаціоналізацією освітніх процесів і загальною програмою розвитку нації в глобалізованому світі.